

OGÓLNY OPIS INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH ORAZ RYZYKA ZWIĄZANEGO Z INWESTOWANIEM W TE INSTRUMENTY

1. Ogólny opis instrumentów finansowych

Instrumenty finansowe o charakterze dłużnym

BONY SKARBOWE

Charakterystyka

Bon skarbowy jest dłużnym papierem wartościowym, emitowanym w seriach przez Skarb Państwa. Jako instrument zerokuponowy, tzn. sprzedawany z dyskontem, dochodem jest różnica pomiędzy ceną zakupu, a wartością nominalną.

Bon skarbowy emitowany jest na okres od 1 do 52 tygodni, który emitent może nabyć, przed okresem zapadalności, w drodze przetargu. W Polsce za sprzedaż i odkup odpowiada Minister Finansów. Bon skarbowy może zostać zbyty na rynku wtórnym.

Czynniki Ryzyka

Ryzyko stopy procentowej, ryzyko niskiej płynności.

CERTYFIKATY DEPOZYTOWE

Charakterystyka

Certyfikat depozytowy to dłużny papier wartościowy, emitowany przez bank, co do zasady wystawiany na okaziciela, poświadczający złożenie w banku depozytu na określony czas i umówione oprocentowanie. Termin wykupu certyfikatu depozytowego nie przekracza roku, a do tego czasu, instrument może zostać zbyty na rynku wtórnym.

Czynniki Ryzyka

Ryzyko stopy procentowej, ryzyko kredytowe.

OBLIGACJE

Charakterystyka

Obligacja jest papierem wartościowym, emitowanym w serii, w którym emitent obligacji jest dłużnikiem obligatariusza. Świadczenia wynikające z obligacji, sposób ich realizacji oraz związane z nimi prawa i obowiązki emitenta i obligatariuszy określają warunki emisji. Cechami charakterystycznymi obligacji są: termin wykupu, oprocentowanie, wartość nominalna oraz termin płacenia odsetek.

Obligacje mogą być emitowane przez:

- Skarb Państwa – obligacje skarbowe
- Innych emitentów niż Skarb Państwa, np. spółki (tzw. obligacje korporacyjne), samorządy.

Emitent jest zobowiązany do wykupu obligacji w określonym terminie. Zbycie ich przed jego upływem umożliwia obrót na rynku wtórnym.

Czynniki ryzyka

Ryzyko stopy procentowej, ryzyko niskiej płynności, ryzyko kredytowe.

LISTY ZASTAWNE

Charakterystyka

Listem zastawnym jest dłużny papier wartościowy, którego podstawą jest wierzycelność banku.

Można wyróżnić dwa typy listów zastawnych:

- hipoteczne listy zastawne – zobowiązania są w całości pokryte wierzycelnościami hipotecznymi,
- publiczne listy zastawne – zobowiązania są w całości pokryte wierzycelnościami poręczonymi, gwarantowanymi lub udzielonymi na rzecz instytucji publicznych i międzynarodowych.

Emitentem listu zastawnego jest bank, który zobowiązuje się w nim do wykonania określonych świadczeń pieniężnych na rzecz jego posiadacza, tj. wypłacie odsetek oraz wykupie listów zastawnych w sposób oraz w terminie określonym w warunkach emisji. Listy zastawne są dopuszczone do obrotu na rynku wtórnym.

Czynniki ryzyka

Ryzyko stopy procentowej, ryzyko kredytowe, ryzyko niskiej płynności.

Instrumenty finansowe o charakterze udziałowym

AKCJE

Charakterystyka

Akcja jest udziałowym papierem wartościowym, z którym związane są określone prawa korporacyjne i majątkowe. Do pierwszej kategorii należy m.in. prawo do udziału i głosowania na Walnym Zgromadzeniu, a do praw majątkowych: prawo do dywidendy, udziału w podziale majątku spółki w przypadku jej likwidacji, czy pierwszeństwa objęcia akcji nowej emisji. System prawny państw może odmiennie regulować instrument finansowy jakim są akcje, nadając akcjonariuszom dodatkowe uprawnienia bądź je ograniczając.

Akcje emitowane są na czas nieokreślony, można nimi obracać na rynku regulowanym, a kwestii ceny przyjmuje się, że odzwierciedla obecną wartość spółki.

Czynniki ryzyka

Ryzyko rynkowe, w części przypadków także ryzyko ograniczonej płynności, ryzyko polityczne.

PRAWA DO AKCJI

Charakterystyka

Prawem do akcji nazywanym papierem wartościowym, z którego wynika uprawnienie do otrzymania akcji nowej emisji spółki, niemających formy dokumentu. Jest to instrument krótkotrwały. Chwilę powstania określa się jako dokonanie przydziału akcji nowej emisji, natomiast wygaśnięcia zarejestrowanie w depozycie papierów wartościowych albo dzień uprawomocnienia się wyroku postanowienia sądu rejestrowego odmawiającego wpisu podwyższenia kapitału zakładowego do Krajowego Rejestru Sądowego.

Czynniki ryzyka

Ryzyko rynkowe, ryzyko ograniczonej płynności, ryzyko polityczne, ryzyko nie zarejestrowania akcji nowej emisji.

PRAWO POBORU

Charakterystyka

Prawem poboru nazywa się instrument finansowy będący prawem pierwszeństwa w objęciu akcji nowych emisji. Nabywane jest przez akcjonariuszy spółki, proporcjonalnie do udziału w kapitale zakładowym.

Prawo poboru jest zbywalne, dzięki czemu niezainteresowany akcjami nowej emisji akcjonariusz, może zbyć je w drodze obrotu zorganizowanego.

Akcje co do których przysługuje prawo poboru, oferuje się w drodze ogłoszenia. W określonych sytuacjach, uchwałą Walnego Zgromadzenia, akcjonariusze spółki mogą zostać pozbawieni prawa poboru w całości lub części.

Inwestor, któremu przysługuje prawo poboru, powinien dokonać jego sprzedaży najpóźniej w ostatnim dniu notowań lub złożyć właściwy zapis na akcje nowej emisji z wykorzystaniem prawa poboru.

Czynniki ryzyka

Ryzyko rynkowe, ryzyko ograniczonej płynności, ryzyko polityczne, ryzyko wygaśnięcia prawa poboru.

WARRANTY SUBSKRYPCYJNE

Charakterystyka

Warrant subskrypcyjny to dokument w formie certyfikatu, który pozwala posiadaczowi na pierwszeństwo w objęciu w posiadanie określonej ilości akcji z nowej emisji, po danej cenie, w określonym terminie. W odróżnieniu od opcji są one emitowane przez same spółki w celu podwyższenia kapitału zakładowego na podstawie uchwał Walnego Zgromadzenia. Instrumenty te mogą być handlowane zarówno na rynku regulowanym jak i poza nim. Funkcjonowanie warrantów szeroko reguluje Kodeks Spółek Handlowych.

Czynniki ryzyka

Ryzyko rynkowe, ryzyko niskiej płynności, ryzyko ceny emisji akcji.

Instrumenty pochodne

CFD

Charakterystyka

Z angielskiego Contract for Difference, to umowa pomiędzy dwiema stronami, które zobowiązują się do wymiany kwoty równej różnicy pomiędzy ceną otwarcia, a zamknięcia pozycji. Różnica wartości aktywa bazowego (na przykład akcji) jest rozliczana od momentu zawarcia tego kontraktu. W przeciwieństwie do zakupu akcji, kupujący CFD nie staje się właścicielem aktywa. Kontrakty CFD są instrumentem lewarowanym. Oznacza to, że dzięki wykorzystaniu dźwigni finansowej można uzyskać znacznie większą ekspozycję na rynku w stosunku do depozytu na rachunku. Obrót kontraktami CFD odbywa się na rynku nieregulowanym, a otwarcie pozycji wiąże się z zablokowaniem na koncie depozytu zabezpieczającego.

CFD nie posiadają daty wygaśnięcia, zatem ich zbycie jest równoznaczne z zawarciem pozycji odwrotnej do posiadanej.

Czynniki ryzyka

Ryzyko płynności, ryzyko walutowe, ryzyko zmiany ceny instrumentu finansowego, ryzyko rynkowe, ryzyko dźwigni finansowej, ryzyko wypłacalności kontrahenta.

KONTRAKTY TERMINOWE

Kontrakty terminowe można podzielić na dwie kategorie.

Futures

Charakterystyka

Kontrakt terminowy Futures jest umową dwustronnie zobowiązująca, w której jedna ze stron zobowiązuje się do kupna, a druga do sprzedaży na ustalonych przez giełdę warunkach, tj. po ustalonej

cenie, określonej ilości instrumentu bazowego albo dokonania równoważnego rozliczenia pieniężnego, w dniu wygaśnięcia kontraktu. Do katalogu instrumentów bazowych można zaliczyć m.in. akcje, obligacje, indeksy giełdowe czy waluty.

Obrót kontraktami terminowymi odbywa się na rynku regulowanym, w tzw. seriach, obejmujących wszystkie kontrakty posiadające ten sam termin wygasalności. W zależności od instrumentu bazowego, kurs kontraktu terminowego może być podawany w walucie (gdy instrumentem bazowym są akcje lub waluta), punktach (gdy instrumentem bazowym jest indeks giełdowy) czy punktach procentowych (gdy instrumentem bazowym jest obligacja). Cenę ustala się mnożąc kurs przez mnożnik, zależny od instrumentu bazowego. Inwestując w kontrakty terminowe dopuszczalne jest używanie dźwigni finansowej.

Nierozłączną częścią kontraktu Futures jest depozyt zabezpieczający, stanowiący gwarancję wykonania zobowiązania, którego wysokość ustala Izba Rozrachunkowa. Jego poziom jest aktualizowany na podstawie codziennego rozliczania kontraktów.

Czynniki ryzyka

Ryzyko rynkowe, ryzyko zmiany ceny instrumentu finansowego, ryzyko wypłacalności kontrahenta, ryzyko dźwigni finansowej, ryzyko płynności, ryzyko walutowe.

Forward

Charakterystyka

Kontrakt terminowy Forward jest umową dwustronnie zobowiązującą, w której jedna ze stron zobowiązuje się do kupna, a druga do sprzedaży, jednakże cena oraz termin realizacji zostaje ustalony przez umawiające się sobą podmioty, co czyni je instrumentami niestandardowymi.

Obrót kontraktami Forward odbywa się na rynkach nieregulowanych. Dopuszczalne jest używanie dźwigni finansowej.

W przypadku kontraktu Forward konieczne jest wniesienie depozytu zabezpieczającego, stanowiącego gwarancję wykonania zobowiązania. W przeciwieństwie do kontraktów Futures, przy kontraktach Forward nie występują codzienne rozliczenia między podmiotami.

Czynniki ryzyka

Ryzyko rynkowe, ryzyko zmiany ceny instrumentu finansowego, ryzyko wypłacalności kontrahenta, ryzyko dźwigni finansowej.

OPCJE

Charakterystyka

Opcja jest dwustronną umową, zawartą pomiędzy nabywcą a wystawcą, która przyznaje prawo, zamiast nakładać zobowiązanie, do kupna albo sprzedaży określonego instrumentu po z góry ustalonej cenie. Za zakupione prawo nabywca płaci wystawcy premię, ponieważ wystawca w ten sposób zostaje zobowiązany do realizacji prawa nabywcy. Opcje są instrumentem lewarowanym.

Przystąpienie do transakcji obejmującej opcje jest związane z wymogiem utrzymania i uzupełnienia odpowiedniego poziomu depozytu zabezpieczającego.

Czynniki ryzyka

Ryzyko zmiany ceny instrumentu finansowego, ryzyko wypłacalności kontrahenta, ryzyko dźwigni finansowej, ryzyko rozliczenia, ryzyko płynności.

WARRANTY OPCYJNE

Charakterystyka

Warranty opcyjne z kolei są instrumentami finansowymi, emitowanymi przez instytucje rynku finansowego jak banki czy fundusze inwestycyjne, które uprawniają do nabycia (warrant kupna – call) lub sprzedaży (warrant sprzedaży – put) akcji innych spółek będących w obrocie po ustalonej cenie i w określonym terminie.

Wyróżnia się ponadto 3 typy warrantów ze względu na możliwy termin ich wykonania:

- Warrant europejski – możliwy do wykonania z datą wygaśnięcia warrantu,
- Warrant amerykański – możliwy do wykonania w każdej chwili do wygaśnięcia,
- Warrant atlantycki (bermudzki) – możliwy do wykonania w określonych terminach.

Czynniki ryzyka

Ryzyko rynkowe, ryzyko zmiany ceny instrumentu finansowego, ryzyko płynności.

Inne instrumenty finansowe

CERTYFIKATY INWESTYCYJNE

Charakterystyka

Certyfikatem inwestycyjnym jest papier wartościowy, reprezentującym prawa majątkowe uczestnika funduszu, określone ustawą oraz statutem. Jego wartość jest skorelowana z wyceną portfela tego funduszu.

Można wyróżnić dwa rodzaje certyfikatów inwestycyjnych:

- publiczne – mogą być przedmiotem obrotu na giełdzie,
- niepubliczne – nie są dopuszczone do obrotu na giełdzie.

Emitentem certyfikatów inwestycyjnych są Fundusze Inwestycyjne Zamknięte. Ich zbycie następuje poprzez wykup przez Fundusz Inwestycyjny na żądanie inwestora.

Czynniki ryzyka

Ryzyko rynkowe, ryzyko polityki inwestycyjnej danego funduszu.

ETF

Charakterystyka

ETF- exchange traded fund – jest to fundusz inwestycyjny, który dokładnie śledzi ruch indeksów giełdowych, surowców czy koszyka innych aktywów np. akcji lub obligacji. Podobnie jak inne papiery wartościowe, ETF-y notowane są na giełdzie. Kupując jednostki ETF inwestuje się w zdywersyfikowany portfel aktywów, który dany ETF śledzi jak np. indeks WIG20. Niektóre ETF umożliwiają otwarcie na rynku pozycji krótkich oraz wykorzystanie dźwigni finansowej. Obrót nimi odbywa się na rynku regulowanym.

Czynniki ryzyka

Ryzyko rynkowe, ryzyko polityki inwestycyjnej danego funduszu.

JEDNOSTKI UCZESTNICTWA

Charakterystyka

Jednostką uczestnictwa zwaną także tytułem uczestnictwa w jednostkach zbiorowego inwestowania jest tytuł prawny do uczestnictwa w Funduszu Inwestycyjnym Otwartym lub Specjalistycznym Funduszu Inwestycyjnym Otwartym. Innymi słowy jest to zapis w rejestrze uczestników funduszu.

Wartość tego instrumentu zależy od wyceny wszystkich instrumentów znajdujących się w portfelu danego funduszu, która ustalana jest, co do zasady, każdego dnia roboczego.

Jednostki uczestnictwa mogą być przedmiotem obrotu na rynku wtórnym. Innym sposobem na ich zbycie jest umorzone przez fundusz na żądanie właściciela. Czynność ta wiąże się z wypłatą wartości umorzonych jednostek na dany dzień .

Czynniki ryzyka

Ryzyko rynkowe, ryzyko polityki inwestycyjnej danego funduszu.

KWITY DEPOZYTOWE

Charakterystyka

Kwit depozytowy to papier wartościowy w formie dokumentu wystawianego przez bank depozytowy, stanowiący podstawę prawa własności do zagranicznych instrumentów finansowych, przede wszystkim akcji i obligacji. Od lat 20. XX wieku dają szansę właścicielom na ekspozycję na zagraniczne spółki oraz wykonywanie uprawnień niemal identycznych, jak przy posiadaniu samych akcji, np. wydawania za pośrednictwem emitenta wiążących dyspozycji co do sposobu głosowania na Walnym Zgromadzeniu czy pobierania pożytków z przypisanych w kwicie papierów wartościowych.

Czynniki ryzyka

Ryzyko zmiany ceny instrumentu finansowego, ryzyko wystawcy kwitu depozytowego, ryzyko ograniczonej płynności.

2. Opis ryzyka związanego z inwestowaniem w instrumenty finansowe

Ryzyko ceny emisji akcji

Cena akcji na giełdzie jest niższa niż cena warrantu w terminie jego wykonalności.

Ryzyko dźwigni finansowej

Niedopasowanie wysokości dźwigni finansowej, dzięki czemu nawet najmniejsze wahania kursu instrumentu bazowego znacząco wpłyną na depozyt, co może być przyczyną strat przekraczających wartość konta inwestycyjnego.

Ryzyko kredytowe

Możliwość niewywiązania się emitenta z zobowiązań wynikających z określonych instrumentów finansowych.

Ryzyko niskiej płynności

Możliwość wystąpienia na rynku niskiej liczby zleceń kupna i sprzedaży, co uniemożliwia zrealizowanie transakcji bez znaczącego wpływu na cenę instrumentu.

Ryzyko wygaśnięcia prawa poboru

Niewykorzystanie prawa poboru w terminie skutkuje jego wygaśnięciem, co wiąże się z całkowitą utratą ulokowanych w nim środków.

Ryzyko nie zarejestrowania akcji nowej emisji

W przypadku niezarejestrowania emisji posiadacz instrumentu uprawniającego go do objęcia akcji traci najważniejszą cechę instrumentu, który posiada, co może doprowadzić do całkowitej utraty wartości instrumentów.

Ryzyko polityczne

Ryzyko polegające na zmienności prowadzonych polityk przez poszczególne podmioty państwowe i samorządowe, szczególnie widoczne przy inwestowaniu w instrumenty dłużne.

Ryzyko polityki inwestycyjnej danego funduszu

Dotyczy instrumentów, w których osiągnięty wynik zależy od przyjętej przez zarządzających funduszem strategii, decyzji i ich horyzontów czasowych, polega na niedoskonałości ludzkiej i nie lokowaniu kapitału funduszu w sposób najbardziej efektywny.

Ryzyko rozliczenia

Niekiedy dokonując transakcji Klient musi podjąć decyzję nie znając ceny rozliczeniowej przez co ocena słuszności decyzji nie jest możliwa w oparciu o wszystkie dostępne dane.

Ryzyko stopy procentowej

Zagrożenie negatywnego wpływu zmian rynkowej stopy procentowej na sytuację banku.

Ryzyko walutowe

Zwane również ryzykiem kursowym, polega na narażeniu na nieprzewidzianą zmienność wynikającą z różnic kursów walut obcych w stosunku do waluty bazowej. Występuje zarówno w przypadku instrumentów wyrażonych w obcej walucie jak i instrumentów, które szczególnie bazują na zmianach kursów walut jak np. kontrakty futures na waluty czy CFD.

Ryzyko wypłacalności kontrahenta

Możliwość wystąpienia trudności w spłacie zobowiązań bez względu na termin ich wymagalności.

Ryzyko zmiany ceny instrumentu finansowego

Możliwość zmiany ceny instrumentu finansowego w nieporządanym kierunku, co może przełożyć się na znaczące straty.